

Bádání o morfologii a sémantice literárních termínů věnuje se v poslední době zvýšená pozornost, přičemž ovšem volba látky je tu více méně nárazová, jak vyplývá z potřeby širě založeného studia určitého literárního jevu. Zejména časte obrací se k těmto studiím literární genologie, nauka o literárních žánrech, ale i průzkum literárních směrů a epoch, které již mají své stabilní, obecně uznané pojmenování, nebo i takových, pro něž se toto pojmenování teprve hledá. Bylo by možno citovat již značnou řadu monografií o literárních druzích a směrech, které ve vstupní stati se podrobně zabývají vznikem a sémantickým vývojem příslušného termínu a sledují jej, pokud prameny to dovolují, až k jeho prvnímu použití (tak máme např. s přibližnou přesností zjištěno, kdy se po prvé objevilo označení "romantický, romantismus" u Němců, kdy v Anglii, Francii a jinde). V mnohých případech je tak možno opřít další práci o solidní, dobře připravenou základnu materiálovou. Soustavnou pozornost těmto otázkám věnuje zvláště časopis, věnovaný literární genologii, který od r. 1958 vydává v Lodži v Polsku prof. Stefania Skwarczyńska pod názvem Zagadnienia rodzajow literackich (Problémy literárních druhů).

Problematicke morfologie a sémantiky literárních termínů bude věnována i publikační řada, jejíž první svazek tu předkládáme. Studie zde uveřejněné vyhýbají se záměrně jakékoli normativnosti. Jejich účelem není navrhovat nebo doporučovat určité termíny a vyslovovat se se zdáním auto-

ritativnosti o jejich přesné náplni. Jejich účelem je zachytit objektivně v pokud možno největší šíři život termínu, jeho významové posuny i rozdíly v běžném úzu různých dob a národů, případně i ve zvláštním pojetí jednotlivých význačných autorů a teoretiků. Tím budou se tyto studie lišit od běžné praxe ve slovnících literárních termínů. Jak vyplývá z charakteru problematiky, práce budou založeny na pokud možno široké bázi komparativní, ovšem se zvláštním zřetelem k vývoji a praxi prostředí českého.

Jednotlivé statí nemají se podobat encyklopedickému heslu, ale budou zpracovány tak, aby náležitým zhuštěním a formálním sjednocením bylo možno takové heslo na jejich podkladě vytvořit a byl tak poskytnut základ k úplnému encyklopedickému dílu odlišného charakteru než literární slovníky a encyklopedie běžného typu.

Bibliografie prozatím bude omezena na nezbytné minimum; budou citovány jen práce základní, a pak ty, na něž autoři se přímo odvolávají. Úplnější, třeba i jen výběrový seznam literatury předmětu, narážel by na značné potíže, protože tato literatura je značně rozptýlena a její aspoň přibližně vyhovující zachycení by vyžadovalo časově značně náročnou práci přípravnou. Všeobecně jen poznamenáváme, že hlavním pramenem vedle monografií a monografických statí, věnovaných jednotlivým termínům, budou encyklopedie literární, a pak encyklopedie různých dob a národů. Pokud jde o encyklopedické řady, po delší dobu vycházející vždy v no-

vých, modernizovaných vydáních, bude brán zřetel nejen na vydání nejnovější, ale i na různá vydání starší, protože tu srovnání podává zajímavý materiál, ilustrující významové posuny jednotlivých termínů, zejména takových, u nichž sám pojem byl podroben radikálním vývojovým změnám. Např. definice romantismu nutně jinak vypadá v slovnících a estetikách z počátku XIX. století, jinak ve vydáních o několik desetiletí mladších, až po dobu nejnovější. Takto nutno přihlídnout nejen k nejnovějším vydáním Brockhause nebo Larousse, ale i k vydáním starším, nejen k Ottovu Slovníku Naučnému, ale i k slovníku Riegrovu apod.

Výběr materiálu se nebude omezovat na některý užší, vymezený okruh termínů - např. názvy literárních směrů, žánrů, schémat veršových a básnických prostředků, nýbrž bude si všímat i označení ze široké oblasti literárního života jako je např. kýč, plagiát, kolportážní literatura, precióznost apod.

Proto v tomto prvním sborníčku jsme se nesnažili seskupit práce do určitého jednoho tématického okruhu, i když většina z nich je věnována termínům, označujícím literární žánry, což je oblast poměrně nejlépe propracovaná. Vedle nich však zařazujeme i statí o takových termínech, jako je "generální literatura" a "moravská škola církevněslovanská", tedy termíny, jejichž obsah a používání nejsou ještě plně ustáleny, aby tím byla aspoň naznačena šíře celkové problematiky.